

УДК 658.012.34:338.48(477)

Н. Бунтова

ІННОВАЦІЙНИЙ ШЛЯХ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ГОТЕЛЬНОЇ ІНДУСТРІЇ УКРАЇНИ

Розглянуто теоретичні засади інноваційного бізнес-планування. Проведено аналіз розвитку інноваційних процесів на підприємстві готельної індустрії й визначено основні напрями нововведень для покращення ефективності роботи підприємства. Розроблено практичні рекомендації із формування методики складання інноваційного бізнес-плану.

Ключові слова: інновації, інноваційний продукт, бізнес-планування, інвестиції, готельне господарство, туризм, інвестиційна привабливість, стратегія розвитку.

Планування і прогнозування інноваційної діяльності передбачає пошук нових сфер раціоналізації та вигідного вкладання ресурсів, здійснення прогресивних господарських комбінацій у виробництві, орієнтацію на сучасні ринки, створення нових продуктів. Всі вони націлені на отримання прибутку понад середній рівень та якнайповніше задоволення суспільних потреб на основі досягнення успіху і лідерства на ринку.

Сучасна практика ведення будь-якої економічної діяльності свідчить, що підприємства з метою зміцнення своїх конкурентних позицій на ринку та формування ефективного плану розвитку достатньо часто мають вдаватися до певних інноваційних змін. Це, а також необхідність забезпечення переходу економіки України до реалізації моделі науково-технічного та інноваційного розвитку, згідно з Законом України “Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки” [1], обумовлюють доцільність дослідження проблематики створення передумов для впровадження ефективних інновацій на українських підприємствах, зокрема і тих, діяльність яких прямо чи опосередковано пов’язана зі сферою готельно-ресторанного господарства.

Фундаментальні теоретичні аспекти проблем формування інноваційної стратегії сталого розвитку підприємства знайшли своє відображення в роботах таких вітчизняних і закордонних вчених, як: А. Бакаєв, В. Беседін, О. Гаврилюк, А. Галицький, В. Геєць, А. Градов, Н. Ковтун, В. Корнєєв, М. Крачило, М. Мескон, А. Музиченко, Б. Панасюк, В. Савченко, В. Семиноженко, Д. Стеченко, О. Удалих, В. Шевчук, Л. Федулова, А. Чухно та інші.

Вагомий внесок у вивчення економічної ефективності і організації в галузі туризму здійснили Г. Алєйнікова, І. Балабанов, А. Гайдук, В. Герасименко, В. Гуляєв, М. Долішній, Л. Дядечко, А. Здоров, В. Квартальнов, М. Мальська, Г. Михайліченко, Т. Ткаченко, В. Федорченко, Н. Фоменко, Г. Харічева, А. Чудновський, В. Янкевич та інші.

Вивченню проблем розвитку готельно-ресторанного господарства приділена велика увага вітчизняних вчених, науковців, фахівців, а саме: С. Байлика, Г. Башмачнікова, Г. Бондаренко, Т. Дорошенко, Л. Іванової, Ю. Карягіна, Л. Лукьянкової, І. Мініч, Н. П’ятницької.

У цих роботах розглядаються основи розвитку індустрії туризму, досліджуються найбільш розвинуті територіальні сегменти туризму, а також аналізуються чинники, що впливають на розвиток туризму в Україні. Однак в існуючих наукових дослідженнях недостатньо вивчені питання складання комплексного інноваційного бізнес-плану в рамках формування галузевої організаційної структури, який покликаний сприяти подальшому розвитку підприємств готельно-ресторанного бізнесу.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні і поглибленому вивченні теоретичних засад та розробці практичних рекомендацій по формуванню інноваційної стратегії розвитку підприємств готельно-ресторанного бізнесу в сучасних умовах.

Планування інноваційної діяльності підприємств і прогнозування їх розвитку в межах загальної стратегії охоплює такі етапи: аналіз вимог зовнішнього середовища і закономірностей внутрішнього середовища; визначення загальної стратегії функціонування підприємств; визначення інноваційних можливостей; формування стратегічних інноваційних завдань; розроблення концепції інноваційної стратегії; складання бізнес-планів і програм інноваційної діяльності; розробку і реалізацію інноваційних проєктів [2].

Державні вимоги до інноваційних проєктів визначаються Законами України “Про інноваційну діяльність” (№ 40-IV від 04.07.2002 р.) [3], “Про наукову і науково-технічну діяльність” (№ 1977-XII від 12.13.1991 р.) [4] та Постановою Кабінету Міністрів України “Про затвердження порядку державної реєстрації інноваційних проєктів і ведення Державного реєстру інноваційних проєктів” (№ 1474 від 17.09.2003 р.) [5].

Відповідальним державним органом визначено Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, яке наказом № 1032 від 23.11.2005 р. затвердило форми заяви про розгляд інноваційного проєкту, паспорт і бізнес-план інноваційного проєкту, а також “Методику проведення державної комплексної експертизи інноваційних проєктів” (№ 114 від 21.02.2008 р.).

Особливістю інноваційних бізнес-проєктів є наявність інноваційної складової, яка формується на основі ринково привабливих властивостей закінчених науково-технічних розробок і зрозумілих бізнесу економічних показників щодо їх освоєння для виробництва і реалізації конкурентноздатної наукомісткої продукції.

Інновації – це практичне втілення нових ідей, методологічних знань у відповідні відкриття, винаходи і науково-технічні розробки з метою їхньої комерційної реалізації та досягнення максимальних прибутків з найповнішим задоволенням потреб споживачів [6].

Вибір правильної інноваційної стратегії потребує прийняття низки обов’язкових раціональних рішень, оскільки саме від них залежатиме успішність подальшого розвитку того чи іншого інноваційного проєкту. Тому важливо вибрати найкращі ідеї інноваційних проєктів, основні цілі, що є об’єктами стратегії та шляхи їх досягнення, створити якісний ефективний бізнес-план розроблення та впровадження нововведення.

Наявність чіткого бізнес-плану з досконало продуманими етапами впровадження нововведень є передумовою успіху кардинальних інноваційних розробок.

Для успішності інноваційних розробок потрібно залучити значний обсяг фінансових ресурсів з найрізноманітніших джерел, якісне інформаційне

забезпечення суб'єкта інноваційної діяльності. Персонал є одним із ключових чинників реалізації стратегії інноваційного розвитку суб'єкта господарювання.

Проблема швидкого розвитку інноваційної діяльності на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу полягає у виявленні та впровадженні можливості здійснення власних науково-дослідних та дослідно-проектних робіт, а також передбачає постійну якісну оцінку ефективності нових розробок технологій. Держава має долучатись до виконання тих інноваційних проєктів, де потрібно реалізувати великий інноваційний потенціал. Щодо державної підтримки та регулювання інноваційної діяльності потрібно зазначити, що держава не може бути осторонь від інноваційних процесів, що відбуваються на ринку послуг.

Готельно-ресторанний бізнес, як і будь-яка сфера діяльності, яка націлена на отримання прибутку від обслуговування своїх клієнтів, повинна їх постійно чимось приємно “здивовувати” новими товарами, послугами, акціями тощо. Саме в сфері гостинності інновації є найбільш “потужною” зброєю, оскільки клієнти радше куплять послугу чи товар у того “виробника”, хто запропонує щось нове, незвичне або яке істотно відрізняється від продукції різних конкурентів у “кращий бік”.

Світове готельне господарство нараховує близько 350 тис. готелів, які представлені більше 1,6 млн сучасних номерів. За цього їх кількість зростає щорічно у середньому на 3 – 4% [7].

Інфраструктура готельного ринку України на сьогодні не задовольняє попит на готельні послуги ні за кількістю, ні за якістю, оскільки матеріально-технічна база значної частини готелів, яка дісталася нам у спадок від “постсоціалістичного” періоду, є застарілою і не відповідає міжнародним стандартам. Початок 2000 р. для готельної індустрії характеризується процесом будівництва готелів класу 4 – 5 зірок, одночасним зростанням вартості проживання, яка є досить високою і недоступною для основної маси туристів.

Готельне господарство – це бізнес, який повною мірою орієнтований на клієнта. Тому рівень його розвитку безпосередньо залежить від ділової активності в державі та розвитку туристичної галузі. Незважаючи на те, що багато компаній скорочують бюджет і відмовляються від відряджень, ринок готельних послуг знаходиться у пошквалі, зокрема за рахунок результатів проведення в 2012 р. в Україні та Польщі Чемпіонату Європи з футболу.

На сьогодні український готельний бізнес поступово виходить із зони кризи. Всі привабливості кризи вітчизняна індустрія гостинності повною мірою відчула за останні роки. Падіння індивідуального і корпоративного туризму, зменшення витрат на ділові поїздки та проведення бізнес-заходів призвели до відчутного відтоку фінансових ресурсів. Окремі оператори почали позбавлятися від своїх готельних активів через загрози банкрутства, а значна частина девелоперів через нестачу матеріалів заморозили будівництво нових готелів.

До “критичного” 2008 р. ринок готельних послуг в Україні розвивався у двох напрямках. Перше досталося нам в спадок від Союзу – пережитки радянського минулого з невизначеною “зірковістю”, невідповідним сервісом і повною відсутністю комфорту, але з порівняно низькою ціною. Друге стало результатом європеїзації: всі минулі роки в Україні в основному будувалися і розвивалися готелі категорії 4-х і 5-ти зірок, вартість проживання в яких є високою для основної маси туристів. Тому основне стратегічне завдання сьогодні для розвитку готельного господарства в країні полягає не тільки в будівництві нових готелів, а й у врегулюванні ринку – наповнити його готелями більш низьких категорій з гідними

умовами перебування за доступними цінами. Фахівці стверджують, що розвиток готельного господарства в Україні повинен орієнтуватися на будівництво нових готелів різного класу, які зможуть задовольнити попит населення на дані послуги. Йдеться як про готелі люкс і бізнес-класу, які розташовані в курортних центрах, так і готелі середнього і низького цінового класу.

Об'єктивний потенціал України великий. В країні проживає 46 млн людей – достатньо велика держава в центрі Європи, де для індустрії готельного бізнесу відкриті можливості, як в сфері прийому іноземних громадян, так і в сегменті вітчизняних туристів.

Готельний бізнес в Україні – це ринок вітчизняних “гравців”. Готельна індустрія не відчуває конкуренції з боку представників готельних мереж міжнародного рівня. За даними дослідницької компанії світових споживчих ринків Euromonitor, в Україні на даний момент існує величезний простір для розвитку готельного бізнесу порівняно з сусідніми Східноєвропейськими країнами. Експерти стверджують, що перед операторами, які вийшли на ринок готельної нерухомості України одними з перших, відкриваються хороші перспективи.

Однак не потрібно забувати і про величезний потенціал, пов'язаний із внутрішнім туризмом. У цьому сегменті найбільш затребуваними є готельні послуги невисокої цінової категорії, і дефіцит номерів у готелях такого класу ще більше відчутний.

Готелі України залишаються найбільш слабкою ланкою в інфраструктурі вітчизняного туризму. У країні нараховується майже 1,5 тис. об'єктів готельного типу, більша частина яких – реконструйованні будівлі 70 – 80-х рр. Світове готельне господарство нараховує близько 350 тис. готелів, які представляють більше 15 млн сучасних номерів, за цього кількість їх зростає щорічно в середньому на 3 – 4%. Таким чином, частка України не дотягує і до половини відсотка цих показників [8]. Навіть Київ, де рівень забезпеченості готельними номерами складає 3,51 місць на одну тисячу жителів, далекий від європейських стандартів. Наприклад, у Вені цей показник складає 26 місць на одну тисячу жителів, а в Парижі – 35. Тому попит в нашій країні все ще перевищує пропозицію. Саме це дозволяє міжнародним операторам встановлювати в п'ятизіркових готелях нашої країни більш високу плату за добу проживання, ніж в готелях США, Європи і Азії. І тому рентабельність у них за результатами 2012 р. виявилася не тільки самою високою за ціною по країні, але навіть вищою, ніж в інших державах до кризи.

Готелі України були і залишаються затребуваними, проте зацікавленість інвесторів щодо розширення готельного бізнесу в Україні є набагато більшою, ніж її реалізація. Інвестиційний клімат у нашій країні у зв'язку з політичною нестабільністю та високими ризиками поки не викликає значної довіри у іноземних інвесторів. Будівництво нових готелів та ресторанних комплексів в Україні сьогодні в країні ускладнюється рядом таких чинників:

- тривалою процедурою отримання земельних ділянок під будівництво;
- необхідністю отримання надмірної кількості дозволів та значними бюрократичними процедурами (що збільшує термін лише відкриття готелю до 2 – 5 років і більше, високим податковим тиском на підприємства готельної сфери);
- високим рівнем трансакційних видатків (які інколи становлять до 50% капіталовкладень);
- недосконалість законодавчої бази;
- високий рівень оподаткування;

– невідповідність нормам сертифікації та стандартизації готельних послуг.

Формування організаційно-правових та економічних умов для стимулювання розвитку сфери послуг в Україні вимагає:

– певного коригування існуючого законодавства в частині, що зачіпає розвиток готельного та ресторанного бізнесу, зокрема внесення змін та доповнень в існуючі нормативні та правові акти у суміжних областях;

– ефективного управління державною власністю в індустрії гостинності;

– створення необхідних умов для успішного розвитку готельних засобів розміщення;

– створення сприятливого інвестиційного клімату для українських та іноземних компаній, які вкладають кошти в розвиток готельної інфраструктури в Україні;

– розробки і прийняття нових нормативних актів із стандартизації та сертифікації послуг засобів розміщення;

– вдосконалення візової політики щодо туристів із країн, що не представляють міграційної небезпеки.

Одним із найважливіших завдань ефективного розвитку готельно-ресторанного бізнесу в Україні є моніторинг інвестиційної привабливості і коректування державної інвестиційної політики з метою створення сприятливих умов для розвитку готельної інфраструктури. Одним із перспективних рішень проблеми залучення інвестиційних ресурсів у розвиток сфери послуг є кооперація ресурсів і дій держави і приватного сектора в реалізації інфраструктурних програм і проєктів. Адміністративні методи управління повинні бути скоректовані для сфери гостинності таким чином, щоб сукупність прийнятих державою економічних, фінансових і нормативних, правових, організаційних заходів могла найкращим чином відобразити інвестиційну привабливість.

Висновки

Інноваційна діяльність у сфері готельного та ресторанного господарства повинна бути спрямована на створення нового або зміну існуючого продукту, освоєння нових ринків, впровадження передових інформаційних і телекомунікаційних технологій та інші види новацій. Основними стратегічними шляхами розвитку інноваційного потенціалу індустрії гостинності, зокрема вітчизняних готельних і ресторанных підприємств, та загального покращення рівня їх сервісу в Україні, повинні стати:

– освоєння нової техніки та технологій;

– розвиток прогресивних форм організації виробництва;

– проведення технічної реструктуризації підприємств (зокрема за потоковими процесами);

– перехід до культури цільового управління, в рамках якої кожна діяльність усередині підприємства чітко спрямовується на досягнення її кінцевих цілей, зокрема за допомогою працівників-інноваторів (до яких належать передусім топ-менеджери);

– постійне підвищення рівня кваліфікації персоналу всіх категорій відповідно до сучасних вимог та напрямів знань;

– оптимізація кадрової структури персоналу, стимулювання творчих працівників;

– соціальний розвиток підприємств як одна зі складових його інноваційного потенціалу;

- вивчення та застосування досвіду провідних підприємств індустрії туризму світу;
- підвищення ефективності планування, організації й контролю інноваційних процесів на підприємстві;
- використання сучасних засобів та методів підтримки прийняття рішень;
- удосконалення механізмів управління інноваційною діяльністю підприємства, загалом.

Література

1. Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки [Електронний ресурс] : Закон України № 537 від 09.01.2007 р. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/537-16>.
2. Innovation in hotel products and services [Electronic resource]. — Access mode : http://www.lhonline.com/green/housekeeping/innovation_hotel_products.ru.
3. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 13.12.1991 р. // Відомості Верховної Ради України [Текст]. — 1992. — № 12. — Ст. 165.
4. Про затвердження Методичних рекомендацій з розроблення бізнес-плану підприємств [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства економіки України № 290 від 06.09.2006 р. / Міністерство економіки України. — Режим доступу : <http://me.kmu.gov.ua>.
5. Про затвердження Порядку державної реєстрації інноваційних проектів і ведення Державного реєстру інноваційних проектів : Постанова Кабінету Міністрів України № 1474 від 17.09.2003 р. // Офіційний вісник України [Текст]. — 2003. — № 38. — Ст. 2031.
6. Innovation in hospitality and tourism [Electronic resource]. — Access mode : <http://www.books.google.com.ua>.
7. Індустрія гостинності: прогноз на 2013 рік [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.eu.com/UA/uk/Industries/Real-Estate.
8. Гостиничный и ресторанный бизнес в Украине [Электронный ресурс]. — Режим доступа : www.hotelbiz.com.ua.

N. Buntova

INNOVATIVE WAY OF DEVELOPMENT OF HOTEL INDUSTRY ENTERPRISES IN UKRAINE

Theoretical principles of the innovation business planning are considered. The main tendencies of introductions for improving efficiency of enterprise operation are defined. Practical recommendations on forming methods of drafting innovation business plan are developed.

Key words: innovation, innovative product, business planning, investments, hotel industry, tourism, investment attractiveness, strategy of development.